

La dimensió de l'humanisme

"Si els científics de la ciència volen ser ara 'la nova dimensió de l'humanisme de sempre', que comencen per la filologia clàssica. Ja ho tenen tot, l'atenció pública, el pressupost, la utilitat social, el respecte i l'autoritat. Però sembla que no en tenen prou: volen també l'humanisme. Sana pretensió, si és només ideal, perquè altrament als humanistes de sempre, als qui sabem grec i llatí, què ens quedaria, si no ens respecten ni la propietat històrica del títol?"

Persones molt amables i dignes de tota consideració m'han convidat fa uns dies a presentar un curs sobre la difusió de la ciència. "Presentar" vol dir parlar quinze minuts el primer dia, abans de la lliçó inaugural. El meu instint suïcida em va fer dir que sí. Les úniques ciències, si és que són ciències, amb les quals he tingut contacte professional han estat l'antropologia social i la filologia, però ací no es tractava d'això, es tractava de les "altres" ciències, d'aquelles que els seus cultivadors consideren –sempre diuen que no, però és que sí– com les úniques dignes de tal nom. De fet, dubte molt que els mateixos organitzadors d'aquest curs de la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo de València, gent seriosa en una casa seriosa, hagen pensat ni per un moment incloure, sota l'epígraf "*Difusió de la ciència*", altres àrees de coneixement que no foren les anomenades físiques i naturals.

Quan hom parla de revistes científiques, premsa científica, i museus de la ciència, és perfectament clar que ningú no pensa, ni pensa que hauria de pensar, en la filologia, l'antropologia cultural, la història i altres amenitats. Ells tenen l'imperi –que vol dir el control o domini– de la paraula "ciència" i punt, i em sembla molt bé, se l'han guanyat: i els altres, si volen participar del prestigi del mot, s'han de posar al costat un cognom, ciències socials, ciències humanes o, fins i tot, ciències de la informació. Tothom sap, però, que de *ciència*, allò que se'n diu *ci-èn-ci-a*, no n'hi ha més que una, i vol sibil·linament ser reconeguda com a única. Comencen excloent les "altres" de la seua companyia, i ho fan amb una perfecta tranquil·litat de consciència. I amb la mateixa pau d'esperit afirmen (veure programa de mà) que "*el pensament científic és la nova dimensió de l'humanisme de sempre*". No que és una nova dimensió, sinó la nova dimensió. Persones amb molt de seny i de moltíssima competència escriuen això amb gran bona fe. Jo pense que entre els humanistes de sempre, si anem prou lluny en el "sempre", podem incloure metges, astrònoms, geòmetres, alquimistes i botànics, al costat, posem per cas, de Plató, Epictet, Erasme i Lluís Vives, no hi ha problema: tots buscaven saber com està fet el món i, si pot ser, saber d'on ve i cap on va, inclosos els seus hàbitants humans. Amb molta generosi-

tat semàntica, doncs, i per seguir aquesta tradició, un químic modern fa humanisme, si també en feia un alquimista antic, la física de les partícules i del cosmos és tan humanista com la vella astrologia o com l'atomisme de Demòcrit. Però aquesta benèvola interpretació meua és perfectament falsa i sense fonament. Primer, perquè aquell "humanisme de sempre" no era tal, i sobretot no ho era en els seus propis termes, ho és només en els nostres. La paraula *humanisme*, si no vaig errat, va nàixer a les universitats italianes durant el segle XV, crec que a Bolonya cap al 1450, per al·ludir al conreu de les "lletres humanes" per oposició a les "divines". Lletres humanes volia dir lletres profanes, no sagrades, no cosa de la Bíblia ni de la teologia, sinó coses de grecs i romans, exemples d'herois antics, i una afecció desmesurada a fer versos i discursos farcits de mitologia clàssica. Qui llegia autors grecs i escrivia bon llatí era un *humanista*, habitualment protegit d'un senyor o funcionari d'alguna cúria. Ara idealitzem el mot, però era això, torne a insistir: *lletres humanes* enfront de les *divines*. Quan s'inventà l'"humanisme", i durant molt de temps després, ningú –inclosos Vives i Erasme– no hauria imaginat que hom poguera dir-se humanista si no coneixia el grec i dominava el llatí.

Que quede clar, doncs. Si els científics de la ciència volen que la ciència siga només la dels científics, ja són ganes de dominar. Però si volen, a més a més, ser ara "*la nova dimensió de l'humanisme de sempre*", que comencen per la filologia clàssica. Ja ho tenen tot, l'atenció pública, el pressupost, la utilitat social, el respecte i l'autoritat. Però sembla que no en tenen prou: volen també l'*humanisme*. Sana pretensió, si és només ideal, perquè altrament als humanistes de *sempre*, als qui sabem grec i llatí, què ens quedaria, ja que ens queda ben poc, si no ens respecten ni la propietat històrica del títol? **Joan F. Mira**